

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: The third generation world organization

Baehr, P.R.

Citation

Baehr, P. R. (1990). Boekbespreking van: The third generation world organization. *Acta Politica*, 25: 1990(4), 492-494. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449837>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449837>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

meen een zeer beperkt aantal vrijheidsgraden. De conclusies die vervolgens op basis van deze analyses zijn getrokken, hebben naar mijn oordeel nauwelijks wortels in de empirische werkelijkheid. Zelf stelt Van Mierlo in het voorwoord: 'I had to "torture the data until it (sic!) confessed"' (p. XIV). Maar de tijd dat dergelijke 'bekenentissen' geldig bewijsmateriaal opleverden, ligt gelukkig ver achter ons.

Bernard Steunenberg

Maurice Bertrand, **The Third Generation World Organization**, Martinus Nijhoff, Dordrecht etc. 1989.

De auteur van het hier te bespreken boek baarde in 1985 opzien met zijn in (voor VN-kringen) opvallend openhartige taal gestelde rapport *Some Reflections on Reform of the United Nations*, dat hij in zijn functie van lid van de 'Joint Inspection Unit' van de Verenigde Naties had geschreven. In zijn in 1989 verschenen boek zijn veel van de gedachten van het eerdere rapport verwerkt; delen ervan zijn in een annex opgenomen.

In een luttel aantal bladzijden geeft het boek een goed overzicht van de voornaamste problemen waarmee de Verenigde Naties te kampen hebben. Hoofdstuk I behandelt de voorgeschiedenis, op de gebruikelijke manier te beginnen met het Congres van Wenen. Hoofdstuk II gaat over de VN zelf die wordt afgeschilderd als de volmaakte zondebok voor alle zaken die de nationale regeringen zelf niet bereid zijn op te lossen. De kosten zijn niet het grootste probleem: de 5^{1/2} miljard dollar die de VN jaarlijks kosten, vertegenwoordigen 1/4 van de totale begroting van de stad New York, 1/18 van het federale budget van de Verenigde Staten of 1/7 van de begroting van de Europese Gemeenschappen. Als er een 'financiële crisis' in de Verenigde Naties is, dan komt dat niet zozeer omdat staten niet *kunnen*, maar omdat ze niet *willen* betalen. Dat geldt met name voor de Amerikanen, die niet bereid zijn financieel op te draaien voor de kosten van een organisatie waar zij de laatste jaren aanmerkelijk aan invloed hebben ingeboet.

Het bedrag aan officiële ontwikkelingshulp dat via de Verenigde Naties loopt, is naar verhouding zeer gering: 6^{1/2} procent van het totaal en die hulpverlening is dan nog eens versplinterd over zo'n dertig verschillende VN-organisaties. Het beeld dat Bertrand schetst, is niet erg opwekkend: een vredesopvatting die sterk samenvalt met het behoud van de bestaande orde, een slecht functionerende onderhandelingsstructuur, geringe bereidheid bij de rijke landen daadwerkelijk bij te dragen aan de behoeften van de arme landen.

In hoofdstuk III presenteert hij wat hij met een groot woord een 'theorie van de vrede' noemt. Een belangrijk element daarin is ontegenzeggelijk dat de steeds breder wordende kloof tussen arme en rijke landen in de wereld grote sociaal-politieke risico's voor de toekomst schept. Het voorzien en voorkomen van deze risico's is een van de belangrijkste opgaven van een VN-nieuwe stijl. De hoofdlijnen van deze VN-nieuwe stijl – naar de titel van het boek een 'derde-generatie-wereldor-

ganisatie' – worden in hoofdstuk IV gegeven. Belangrijke elementen daarin zijn de stichting van een economische veiligheidsraad met vergaande bevoegdheden op sociaal-economisch terrein. Die raad zou uit 23 landen moeten bestaan: de twaalf landen met een bevolking van meer dan 100 miljoen inwoners en een BNP van meer dan 2^{1/2} procent van het bruto wereldprodukt en verder elf landen die de belangrijkste geografische regio's van de wereld zouden vertegenwoordigen. De precieze samenstelling zou een kwestie van onderhandelen moeten zijn. Waar het Bertrand om gaat is het belang van de sociaal-economische problematiek te benadrukken en het feit dat deze niet afdoende kan worden behandeld door een Algemene Vergadering waarin alle landen – ook de allerkleinste – een gelijkwaardige plaats hebben. De economische veiligheidsraad zou moeten steunen op een krachtig interdisciplinair centraal secretariaat van hooggekwalificeerde economen, sociologen (politicologen noemt hij niet!) en specialisten op diverse terreinen en daarnaast een aantal kleinere sectorale secretariaten voor elk van de bureaus van de VN. Het secretariaat zou moeten worden geleid door een groep onafhankelijke personen (commissarissen) die gezamenlijk voor een aantal jaren door de staten zouden moeten worden benoemd. Het model dat Bertrand hierbij voor ogen staat is dat van de Europese Commissie. Het belang van Economische Zaken zou verder moeten worden beklemtoond doordat staten naast hun traditionele politieke ambassadeurs economische ambassadeurs zouden moeten aanstellen die de ministeries van Economische Zaken en Financiën zouden moeten vertegenwoordigen.

In hoofdstuk V bespreekt Bertrand de haalbaarheid van zijn voorstellen. Hij is daarover nogal optimistisch. Terwijl hij verwacht had dat het zeker tien jaar zou duren voordat de in zijn rapport van 1985 ontvouwde ideeën enigermate wortel zouden schieten, is volgens hem al binnen drie jaar gebleken dat deze ideeën hun weg hebben gevonden naar de onderhandelingsstafels, zowel binnen als buiten de Verenigde Naties. Dat gebeurde aanvankelijk in de 'Groep van 18', een door de Algemene Vergadering in 1985 ingestelde commissie van deskundigen, waarvan hij op uitnodiging van de Franse regering deel uitmaakte. Hoewel hij niet erg enthousiast is over de resultaten van de activiteiten van de Groep van 18, leidde het in ieder geval tot de erkenning dat de kern van de problemen bij de VN niet van administratieve of financiële, maar van politieke aard is. Dat kwam veel beter tot uiting in het in 1987 uitgebrachte rapport van een door de Amerikaanse vereniging voor de Verenigde Naties en de Ford Foundation bijeengeroepen tweede groep van deskundigen, waar Bertrand opnieuw deel van uitmaakte. Deze groep nam een groot aantal van Bertrands ideeën over. Ten slotte verwijst hij naar het rapport van de commissie-Brundtland, 'Our Common Future', waarin op het belang van gemeenschappelijke oplossingen van gemeenschappelijke problemen wordt gewezen.

Het boek is vlot geschreven en goed leesbaar zowel voor de specialisten als voor de meer algemeen geïnteresseerden. Voor de laatsten bevat het in de voetnoten de nodige nadere uitleg en verwijzingen naar verdere literatuur. Voor de specialisten is vooral zijn 'insiders'-verhaal interessant over het (niet-)functioneren van de Groep van 18.

Het belang van de grotere klemtoon op sociaal-economische vraagstukken in de behandeling van de wereldproblemen lijkt mij onbetwistbaar. Het is echter zeer de vraag of zijn institutionele voorstellen, die in belangrijke mate geënt zijn op ervaringen in de Europese Gemeenschappen, geschikt zijn voor de internationale gemeenschap. In het geval van de EG heeft het bedrijfsleven de verdere ontwikkeling van de Europese Samenwerking over het algemeen steeds krachtig ondersteund. Op wereldschaal ontbreekt tot op heden een dergelijke maatschappelijke steun. Bertrand is, vrees ik, al te optimistisch, als hij meent dat er in de wereld al een gemeenschappelijke opvatting zou bestaan over het belang van het realiseren van een werkelijke wereldvrede. Op nationalisme gebaseerde eigenbelangen overheersen het wereldpolitieke toneel nog steeds in sterke mate. Dat neemt niet weg dat Bertrands analyse en de door hem geopperde voorstellen tot oplossing van de wereldproblemen alleszins de moeite van het overdenken waard zijn. In zijn eigen woorden: 'Utopias and dreams can sometimes provide a guide for action.'

P.R. Baehr

Peter Jan Knegtman, **Socialisme en Democratie, de SDAP tussen klasse en natie (1929-1939)**, Stichting Beheer IISG, Amsterdam 1989.

Ook voor politicologen is de ontwikkeling die de SDAP in de jaren dertig heeft doorgemaakt interessant, omdat die partij daarbij worstelde met de vraag hoe ze haar strijd voor een grondige verandering van de structuur van de maatschappij kon verenigen met haar streven door andere partijen als coalitiepartner aanvaard te worden teneinde door deelname aan een kabinet met het tot stand brengen van een aantal sociale hervormingen alvast een voorschot op die grondige verandering van de maatschappij te realiseren. De traditionele visie is daarbij dat de SDAP in die periode nog wel enige revolutionaire oprispingen vertoonde, maar met een verandering van haar beginselprogramma zich hervormde tot een partij die zich conformeerde aan de nationale tradities en dat in 1939 beloofd zag met een opgenomen worden in een kabinet.

Met de ondertitel van zijn proefschrift maakt Knegtman duidelijk dat hij zich goed kan vinden in die traditionele visie. En dat hij deze ontwikkeling in de grond van de zaak betreurt, blijkt uit de suggestie in de gehele titel, namelijk dat de SDAP met haar worsteling tussen 'klasse en natie' in feite moest kiezen tussen 'socialisme en democratie'. Hij zit met die droefheid in het voetspoor van zijn leermeester en promotor, de onlangs overleden historicus Frits de Jong Edz. Het verhaal van Knegtman over wat hij kennelijk als het teloorgaan van het socialisme bij de SDAP beschouwt, heeft daarom niet zozeer een boze, maar wel een bedroefde en verdrietige toon. De teneur van zijn verhaal is dat de SDAP haar socialistische grondslagen verloochende om maar door anderen 'salonfähig' genoeg gevonden te worden en zo in een kabinet te mogen meedoen.

Op zichzelf is dit natuurlijk niet bezwaarlijk. Maar dan had Knegtman zijn zienswijze op het socialisme in het algemeen en de sociaal-democratie in het bijzonder moeten expliciteren. In zijn literatuurlijst ontbreken echter ook gerenommeerde handboeken als *Geschiedenis van het marxisme* van L. Kolakowski en *A history of European Socialism* van A.S. Lindemann. Juist van hem als politicoloog had verwacht mogen worden dat hij aan de hand van een analyse van de Nederlandse sociaal-democratie met een duidelijke probleemstelling was gekomen en daarbij gebruik had gemaakt van wat de wetenschap der politiek te bieden heeft aan verworvenheden voor het analyseren van politieke partijen en de beginselen waarmee ze functioneren.

Aan de hand van een duidelijke probleemstelling had Knegtman ook helder kunnen maken waarom hij een bepaalde mening over gebeurtenissen heeft en die handhaaft ondanks daaraan tegenstrijdig lijkende feiten. Nu blijft de lezer met de vraag zitten waarom heel wat feiten die het door Knegtman geschetste beeld ondermijnen, onvermeld blijven terwijl hij ze absoluut zeker tegen moet zijn gekomen in de door hem geraadpleegde bronnen.

Deze vraag rijst al meteen met het eerste hoofdstuk waarin de schrijver een korte geschiedenis geeft van de SDAP van 1918 tot 1929. Knegtman meent dat de SDAP in de jaren twintig een zekerheid in het geloof in eigen ideeën en daarmee een zelfverzekerdheid in haar optreden uitstraalde. Maar in de notulen van de vergaderingen van het dagelijks bestuur, het partijbestuur en de partijraad uit die tijd zijn tal van voorbeelden te geven die met de zienswijze van Knegtman in strijd zijn. Zo is het partijbestuur in zijn vergadering van 5 maart 1921 van mening dat er een grote malaise heerst in de partij en het wil dat zelfs in het jaarverslag over 1920 vermelden. Maar op verzoek van het partijbestuurslid R. Kuyper wordt het woord 'malaise' geschrapt 'ter kenschetsing van den toestand der Partij.'

Steeds wordt in die partijorganen met heimwee gesproken over de tijd voor de Eerste Wereldoorlog, omdat men toen concrete thema's had om enthousiaste acties te voeren. Moeizaam zoekt men nu naar nieuwe concrete thema's. Het Socialistierapport en het rapport over de medezeggenschap in de bedrijven bieden die niet. Men kiest dan ten slotte na eindeloze besprekingen voor de nationale ontwapening, want, zo verwoordde Troelstra het op de partijbestuursvergadering van 11 september 1920: 'uit agitatorisch oogpunt is 't beter 't militarisme aan te pakken'. Volgens Knegtman heerste er toen de opvatting dat 'Vrede werd gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor de komst van het socialisme', maar hij geeft niet aan hoe hij aan die constatering komt, terwijl in de bronnen wel de tegenovergestelde opinie is te vinden dat vrede gezien werd als een vanzelfsprekend gevolg van de komst van het socialisme.

Hoofdstuk voor hoofdstuk wordt de lezer voor dit soort vragen geplaatst. De schrijver vindt het 'des te opvallender dat de Kamerfractie weinig ondernam' toen in 1929 de crisis uitbrak en legt vervolgens uit hoe men in de partij de crisis als een natuurlijk gevolg van het kapitalisme beschouwde. Logisch gezien zou het dus wel opvallend zijn geweest als de Kamerfractie wel iets had ondernomen.

In zijn beschrijving van het interne partijconflict begin jaren dertig, dat leidde